

HRVATSKA RIEČ

Predplatna ciena: na godinu K 12. — Za pò godine K 6. — Za Sibenik na godinu donañanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12 uviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Sibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 16 para peti redak ili po pogodbi, te se primaju samo oni, koji se unapried plate. — Priobćena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi ne vraćaju

Stranka koju vlada podržaje klanja se vladinim ljudima, radi protiv narodu, a svećenstvo mrzi i ponizava

Poslije govora dr. M. Drinkovića o proračunu, koji smo prihvatili, sutradan je uzeo riec dr. Tresić, da pobija izvide dr. Drinkovića. Ovaj mi je odmah odgovorio sa slijedećim:

Govorom držan 26. listopada.

Koji stranku vlada podržaje.

Gospodo, ja gosp. Tresiću ne mogu nego zahvaliti, što je potvrdio moju tvrdnju, da mi kao sabor ne možemo ništa učiniti.

Tu misao sam ja baš jučer razvijao i došao sam do zaključka, da mi baš za to jer ne možemo ništa u ovom saboru, moramo raditi na temelju programa stranke prava. To je dosljedan zaključak, a čudno je da dr. Tresić do tog zaključka ne dolazi. On mi je dao pravo u tom, da smo mi u saboru nemoćni, ali u jedinom logičnom zaključku, koji se iz toga može izvesti, nije mi dao pravo. Ja ne znam po kojoj logici on to radi. Nu to je njegov posao, to su njegovi osobni naime logični zaključci i ja se na njih ne mogu bazirati. Nego u svojoj dosljednosti g. Tresić je ustao, pa je energično, kako on kaže, morao odbiti moju tvrdnju, da ste vi vladina stranka. On nieće da vam vlada ide u ruku. On je sve to htio opravdati tim što je nastojao opravdati vas i vladu. On je nastojao to sve opravdati tim, što vi imate zemaljski odbor. Po njemu zem. odbor mora dolaziti u dodir sa vladom, ali da za to ništa vi vladina stranka, jer da bi i mi, kad bi bili u većini na taj način morali dolaziti u dodir sa vladom te bi i mi tada bili vladina stranka.

Gospodo, ovo umovanje dr. Tresića je labavo, jer nije svak vladin, tko dolazi u dodir sa vladom. Za to se može nešto drugo, radi čega je vaša stranka poznata. Ja ću dr. Tresiću poslužiti nedvojbenim svjedočanstvima i dokazati ću mu, zašto je i što je njegova stranka.

Čim je stranka prava počela jače izstupati u Dalmaciji, pisao je pok. Vranković dr. Bulatu ovako (čita): È assolutamente necessario cominciare la lotta con elemento pravasso che diventa ogni giorno piu intollerante, e col quale non è possibile di venire ad un' accordo. Ma questa lotta occorre che sia condotta con molto tatto e con una progressione diretta specialmente ad agire su quell' elemento giovane in cui si sono tutti gli elementi della civiltà.

Dakle g. Vranković je pisao godine 1898. Bulatu da se mora ustati protiv pravašima, ali da treba imati osobitih obzira prema mladim elementima, onima „della civiltà“.

Kako vidite još onda se protiv stranci prava vaša stranka rotila, a vas koji ste tamo uskočili štutilo se, uprav vas snubilo da uskočite k njima.

Dr. Bulat je razumio dobro mig g. Vrankovića i on piše odmah g. Morigu (čita): „Se voglio vincere bisogna non avere paura degli pravassi, come sembra se ne abbia già a Spalato, dove non hanno nulla; nè teste, nè soldati“.

Gospodo, kako vidite, perjanice narodne stranke su se pripravljali, kako će nas pravaše zgnjaviti, a mislili su, da im to ne će biti teško, jer su držali, da mi pravaši nemamo ni vojske a ni glave, jer je onda bio u Spljetu glava dr. Trumbić.

Tako su eto mislili prvaci vaše stranke i prema tomu su radili. Uprli su sve sile da unište stranku prava i ja vam iz tog njihovog djelovanja mogu pružiti dokaze, jeste li vi vladina stranka ili smo mi.

Ovi dokazi nisu moji, nego baš vaši, vaših ljudi.

U ovom saboru g. 1902. je dano to vaše svjedočanstvo. Ovdje su još u ovom saboru ti svjedoci i u vašim redovima su. Gosp. Biankini i gospodin Trumbić su oni koji vam dokazuju, ko je vladina stranka, mi ili vi.

U ovom saboru čuo se je poklik (čita): „Gospodine dvorski savjetniče, vučičolski vitez, red je sad na vas, vi ste na biljezi, a obraz je po sriedi“.

Taj poklik je većini od vas valjda još u pameti, ali, gospodo, ja ću vam osvjestiti uspomenu, jer tu je baš pružen dokaz ko je vladina stranka.

Gospodin dr. Trumbić je onom prigodom govorio (čita):

„God. 1895., u oči saborskih izbora pošao je u Vrgorac iz Makarske kot. poglavar Blešić i zaprijetio občinskim upraviteljima, da će občinu umah razpustiti, ako bude glasovala za pravaše. . . .

Nego ima još toga. Gosp. Trumbić kaže: „Od straha pred strankom prava, vlada je tako postupala, te je občina glasovala protiv stranci prava i nije bila razpuštena. Poznato je, tko je Blešić. On je terorizirao makarsko primorje i Vrgorac. U svim izborima gdje je on učestvovao počinjena su najveća bezakonja. U Makarskoj je bila občina razpuštena u izborne svrhe, a vrgorska občina nije, i ako nitko ne može uzporediti ovu upravu s onom u Makarskoj. . . .

I još se ovako svjedoči: „Vlada se ponizila do prostog izbornog korteša protiv našoj stranci, a malo je marila za občinsku upravu, bilo u Makarskoj bilo u Vrgorcu. Tu leži velika odgovornost vlade. Ona uvijek naglašuje nepristranost, dočim na djelu vidimo, kakova je. . . .

I onda još: „Oba saborska mandata u Makarskoj i u Vrgorcu pripadala su 1895. stranci prava, a njoj su bila oteta nepravedno vladinim nasiljem, bez kojega nebi bili birani ni Mrkušić ni Vuković. . . .

A kako vam je vlada posluživala, evo vam svjedočanstva (čita): „Svi zastupnici sjećaju se, što se je ovih zadnjih godina zbivalo u Makarskoj i Vrgorcu. Sve je to jedna cjelina. Bezakonje i nepravda svugdje su vladali, tako daje namjensništvo dvaput uništilo makarske izbore, i ako je znalo, što će se unapried dogoditi na onim izborima. . . .

I onda (čita): „Očito je, da je Blešić, kao vladin organ vršio presiju na občinske upravitelje občine vrgorske, neka 1895. rade i glasuju pri izborima po njegovoj volji, biva protiv stranci prava. . . .

Da je g. 1895. vrgorska občina bila pravaška, bila bi vladina naša komesara i razpustila ju. . . .

Ali neka još govori i drugi klasičan svjedok, tko je vladina stranka (mi ili vi. Taj klasični svjedok je g. Biankini, koji pripovjeda, da je g. Vuković došao je u Dalmaciju i nudio se pravašima. da će postati njihov. Ali taj gospodin Biankini nije to htio i on svjedoči (čita): „Pananim vrgorski je smatran činom velike političke pokvarenosti, ali logičnom posljedicom one strančarske mržnje, koja je htjela da utuče pomoću vlade stranku, koja se za prvi put u zadnjim saborskim izborima god. 1895. iztakla i borila, stranku prava“. Dalje veli g. Biankini za Vukovića, da je došao, da nama otme dva uzorna kotara, kotara Mihovića Pavlinovića. „Poradi takovog čovjeka bez zasluga i političkog uvjerenja, narod se tri puta u Makarskoj krvario na izborima, poradi njega značajni primorci prepatiče najgroznije muke i nastija i prognostva i zatvore i globe, koje ga izkopaše. I još danas poslije toľko zulumasa s onog nesretnog čovjeka, nema mira u onim krajinama i neće ga biti, dok se oteto proklete ne povratu. . . . A pošto je vlada sve to puštala i pušta, dapače je pomagala svakovrstne ogavne izborne intrige, samo da se uništi stranka prava, ona je za to sve odgovorna“. „Ljudi uvidješe, da vlasti davno krše zakone, da javno demoliraju narod, pa i onda stadoše ih bezobrazno koriti“. . . . Naš narod i svak mora biti uvjeren, da mi nametnika ne trpimo, da se u Dalmaciji zastupničke stolice ne smiju dati jedinim novcem korupcijom i vladinim bajunetom, nego poštenim radom za narod značajnošću i pravim otačbeništvo“.

Ja mislim gospodo, da su ovo neizbrisivi dokumenti, je li vlada baš s nama ili gospodo s vama. Vi, koliko vas je, niste ništa drugo, nego nastavak one stranke, kojoj su već vaši stariji drugovi pripadali i koja se onako uzorno borila protiv stranci prava, kako eto i sami svjedočite. Ja bi mogao ići u mladje doba i pripovjedati vam ja bi mogao ići u mladje doba i pripovjedati vam o borbi, koju sam i ja u ime pravaštva podnio protiv vašoj stranci, ali mislim, da nije treba. Ja bi vam mogao još pripovjedati i o borbi, koju

su vodili ljudi vaše stranke pomoću vlade širom Dalmacije, o čemu je takodjer bilo klasičnih dokaza i u jednom gradu i na jednom sudu izvan Dalmacije. Ali ja u to stvari neću sada zalaziti. Samo sam htio reći, da onaj sustav, koji je onda trajao, traje i danas, a najbolji dokaz za to jest složan postupak vaše stranke i vis. vlade u prošlim izborima u Makarskoj. Napokon je tamo i c. kr. poglavar bio vaš izbornik.

Klanjanje vladinim ljudima: poniženje, prevrtljivost, protuhrvatski rad.

Poslije svega ovoga dolazite, da suzbijate naše prigovore i tvrdnje da živite od milosti od vlade. Ja neznam što bi na to rekao, ali nemogu preštititi barem jedno. Dr. Tresić se pere od vladinostva tim, što je on iznašao novu metodu, kako se napada vladine ljude. Ali to je uprav ono, po čemu sam ja uzvrdio, da vi i ovdje u saboru morate služiti pokorno vladi. Ja sam se čudio i čudim, kako se vi klanjate g. namjestniku, kako ga hvalite, a kako napadate ljude, koji su njemu podložni. Njih napadate, koji ga moraju slušati, a njega hvalite. Zalazite u osobnosti, kojima ovdje ne može biti mjesta. Vi hoćete pače u ovaj kući da odjedite namjestnika od gospara Nike Nardellia, a ja mislim da se to u ovom saboru ne može raditi, jer ovdje ne postoji gosp. Niko Nardelli, nego c. k. namjestnik.

Ovdje postoji vlada, sustav, a ne osobe, kojima se vi klanjate, jer preko njih uživajte pomoć vlade, a napadate slabije i od njih ovisne jer se ne mogu i ne smiju braniti i jer vam ne mogu naškoditi.

Gospodo, poslije svega ovoga ste ustvrdili, da vaša politika nije prevrtljiva, ali ja ću vam tu tvrdnju oprostiti, i neću sada dokazivati kako ste i zašto ste prevrtljivi, jer bi ti dokazi bili za vas porazni. (Zast. Dr. Tresić: izvolite samol)

Na mjesto da nastojte da se preko toga prodje koprenom, dolazite još, pa nami predbacivate prevrtljivost, da jednom priznajemo Srbe a jednom ne priznajemo. Dokaz te naše politike prevrtljivosti bi korak, što smo ga mi trojica pravaši htjeli učiniti poznatom našom akcijom.

Ali Gospodo, budite barem oprezni. Ta mi trojica smo htjela okupiti sve elemente hrvatske pa i srbске da rade za političko sjedinjenje svih naših zemalja na jugu ove monarhije. To smo mi uradili kad je bilo vrijeme i zgoda da se moglo što poštiti za naš narod hrvatski.

Ali uprav tada, pri toj našoj radnji i nastojanju, mi smo uvidjeli, da za to nije kod nas doba i da za to vi niste pripravi, da za to vi ne čete i nesmiјete raditi: Uvidili smo da gospoda Srbi za političko jedinstvo hrvatskih zemalja ne bi htjela raditi za živu glavu. To smo mi uvidjeli i tu ga ne ulazi ni priznavanje ni njezanje Srba, nego činjenica, da oni ne će za te ciljeve raditi nego da će u svakoj prigodi sve sile upotrebiti protiv. Uvidili smo da njihova izjava, da će raditi za sjedinjenje Banovine s Dalmacijom nije uprav za ništa i da ništa ne znači. Uvidjeli smo da ni vi, kroz cijeli vaš život kao stranka niste smjeli govoriti o Bosni, kao ni o sjedinjenju naših zemalja. Vi ste, bili Srbi bili Hrvati rekli, mi ste političke radnje s vami pravašima za ujedinjenje hrvatskih zemalja nećemo. A, gospodo, kad smo mi to uvidili, kad mi to svakim danom sve to više uvidjamo, što je naravnije nego da smo došli do namisli, da nama kao Hrvatima ne ostaje nego da se naš katolički življaj ujedinj u jednu veliku stranku i da onda ta stranka svoju misao i svoju politiku nametne manjinom u našem narodu?

Ja znam da u našem narodu ima manjina koje su protiv hrvatskim težnjom, ali znam da u hrvatskom narodu većina je katoličkog elementa, i kad ovaj katolički element, ova većina naroda bude zauzeta za hrvatsku misao, kad ova većina bude uređjena, jaka i svjestna onoga što hoće, ona će se moći nametnuti manjinam, te će manjine tada s ljubavlju raditi s nama, s narodom od 7 milijuna.

Eto za to sam ja, bez obzira na današnje manjine govorio o hrvatskom narodu koji da broji do 7,000,000, jer dali će naš narod u

istinu toľiko brojiti zavisi od nas, od većine, zavisi od toga dali ćemo raditi samo za sebe i do-movinu našu.

Svećenstvo, Austrija, liberalstvo Starčevića.

A kad mi tražimo jedinstvo naroda, njegovu snagu i moć, onda mi dolazite govoriti o župnicim, o nejakavoj njihovoj zakletvi, te da bi savez s njima bio nešto posve protunaravno i štetna sa narod.

Ali, Gospodo, kako možete tako govoriti? Nema nego malo dana i vi ste izdali evo ovo saobćenje, gdje pozivate župnike, u obće svećenike, da dođu u vašu stranku, da su mogli u stranci raditi i prije, de mogu i danas. Pred par dana ste ih svećano pozivali, a evo danas već govorite prezirno o župnicim, o svećenstvu i nazivate radnju snjima štetnom za narod. Pred par dana ste izdali svećani komunikat, a evo da je bio isti neozbiljan dokazivajući i vaši čini, i vaši savezi i vaše rieči u saboru.

Gospodo, u savezu s' ovim nemogu a da neodgovorim na opazku kao da sam ustvrdio nešto posve nelogično kad sam govorio o monarhiji i našem narodu rekao, da smo mi valjda posljednja hrvatska stranka, koja se nada oživotvorenju programa stranke prava. Nelogičnost je htio naći gosp. predgovornik u tomu što se iz naših rieči ne razumije, jesmo li mi za Austriju ili protiv njoj.

Ja ću gospodinu i na ovo odgovoriti posve otvoreno, jer se ne bojim postavljene zasljeđe.

Rekao sam dakle, možda biti da smo mi posljednja hrvatska stranka, koja se nada oživotvorenju programa u cjelovitosti ove monarhije. Rekao sam ovo i pri ovom ustajem. Prema tomu ja sam i za Austriju i protiv Austrije, uprav onako za nju kao Austrija bude s nami postupala. Ako nam bude dobro raditi, mi smo za nju, i spravni smo tu svojim životom i imanjem braniti i u Tirolu i Galiciji i na Balkanu, ali ako ona nas hoće da ruši i ugujčeta, mi nismo s njom, nego ćemo do prigode biti protiv njoj kako jedino zaslužuje.

Kad mi ovako mislimo i radimo, što treba da dolazite govoriti nami o liberalstvu Ante Starčevića? Nemojte ga barem uzimati u usta, namjerom samo da ga ozloglašivate. Starčević niti je bio liberalan, niti antiliberalan, niti je bio klerikalac, niti protiv klerikalca. Ili Starčević je bio i jedno i drugo i što hoćete ako vam baš godi. (Smijeh). Ali Starčević je bio u istinu samo hrvatski političar, koji je jedino gledao da oživotvori Hrvatsku državu, a on nije bio liberalac, kako ga vi kažete, niti klerikalac, kako vi hoćete nas prikazati. On je nastojao i gledao kao i mi da sve elemente Hrvatske, sjedini i ujedini u radnji za oživotvorenje Hrvatske države. Starčević je bio narodni hrvatski političar, a nije bio danguba, koji se bavilo tim vašim stvarima. I, Gospodo, koliko god vi govorili o liberalstvu, mi smo jedini koji liberalnu misao u našem narodu zastupamo, mi smo jedini za to, da i svećenik kao i svaki drugi član svakog stališa može u našu stranku pristupiti jer je i njemu kao i svakom drugom članu naroda dužnost da radi za uzvišene ciljeve stranke prava. To smo stano-vište mi uvijek zastupali, a i na zadnjoj skupštini u Sibeniku, kako sam pokazao jučer, mi u tom nikakve uvoćenje nismo učinili. Mi slijedimo tradicije naše stranke, a godine 1895. su članovi vaše stranke, a bivši članovi stranke prava, potpisivali o svećenstvu mnogo više, nego vi danas želite.

U ostalom, gospodo, kad vi imate saveznika i kad uživete zaštitu i pomoć sa svih strana, dopustite čete i nami, da svi elementi narodni, pa i svećenički budu saveznici našu, a mi njihovoj u borbi koju ste nam navijestili.

Ja ću vam kazati još samo jednu, a ta je, da nema te sile, koja će ovaj naš hrvatski, uprav narodni savez razrušiti, jer smo mi, kao eminentno narodni element, dužni da za narod složno radimo protiv svima koji su protiv naroda.

Ja mislim da o ovoj stvari ne trebam više da govorim, a pravo vam ovo što sam rekao ili ne, meni je sve jedno.

ŠIBENIK, 18. studuoga.

Pravaški sastanak. Pod ovim naslovom donosi splitsko glasilo „demokrata“ nekakav tobožnji izvještaj o sjednici vijeća naše stranke. Nu od svega što ono donosi vidi se da je sve izmišljeno. Dr. Marinković n. pr. ne će povući podpis na proglas za pučki list. Sjednici vijeća nije prisustvovao nijedan redovnik. Dr. Drinkoviću nije „prigovoreno što je onako napadno izicao klerikalniji pravac i zadaak stranke, niti se on čim opravdavao“. Odpada da su mnogi govorili, „kako im nije ugodan konubij sa klerikalcima“, jer toga konubija u obće nema i o njem nije bilo govora. Ne odgovara istini da se je Klarić tužio, što stranka još uvijek premalo radi za pitanje Makarske, jer to pitanje nije nitko a kamo li Klarić ni spomenuo. A koliko je bilo na sjednici tog prevladavajuju laičkog elementa, koliko se govorilo proti klerikalizavanju, proti uplitanju dr. A. Alfrevića i ostalih svećenika u poslima stranke, najbolje odgovara činjenica, da je i taj gosp. dr. A. Alfrević izabran u upravu stranke. Eto takova je „Sloboda“. Ali, mi znamo zašto je „Sloboda“ onako izvjestila, mi drugacijem izvještaju od nje nismo ni očekivali, jer ona i nezna nego onako kako radi. To je „demokratski“, „pučki“ i „liberalno“

Političke vesti.

Saziv carevinskog vijeća. Kako još nisu dovršeni pregovori u Pragu, nije konačno ustanovljen rok za saziv carevinskog vijeća, nu svakako je uzet u izgled saziv između 22. i 24. o. m. Ako bi se saziv odgodio do 29. studenoga, to bi bilo samo u onom slučaju, kada bi se Česi i Nijemci s'orazumili, pa bi se obrđavala jedna ili dvije sjednice češkoga sabora. Svakako će se nastojati, da češko-njemački pregovori budu što prije gotovi, da bi se ipak sazvalo carevinsko vijeće na 24. o. m. Zadnje su pak vesti, da je car. vijeće sazvano za 23. o. m.

Austrijski državni proračun za godinu 1911. bili će carevinskom vijeću predloženi odmah u prvim sjednicama. Pošto se proračun ne će moći da riješi ove godine, to će vlada za prvo polugodište buduće godine zatražiti proračunski provizorij.

Njemačko-češki sporazum. Savez njemačkih zastupnika češkoga sabora obrđavaju je sjednicu, na kojoj je više zastupnika oštro napalo na njemački veleposjed, koji je Niemce tjerao na preveliko popuštanje. Više govornika izjavilo je svoje nezadovoljstvo nad dosad sklopljenim sporazumom — sa Česima, te se izjavilo, da Niemcima neće prestatiti drugo, već da u češkom saboru nastave obrđavaciju. Potankosti o toj sjednici, koja bi uogla bila sudbonosna po cilu akciju za sporazum, još manjkaju.

Trgovinski ugovor između monarhije i Srbije. U sjednici skupštine od ponedjeljka, započela je razprava o zakonskoj osnovi trgovinskoga ugovora između Austro-Ugarske i kraljevine Srbije. Ugovor je stavljen na peto mjesto, ali su sve predhodne točke kratke i s njima će se vrlo brzo svršiti. Prema razpoloženju narodnih poslanika u radu Austro-Ugarske proti Srbiji izvjestno je, da ovaj ugovor, ako prođe u narodnoj skupštini, neće proći bez velikih napora. U operenim krugovima drži se, da je ovaj čas najgodniji za izkuštati Srbiju. Prigovara se i ministru Milovanoviću i ministru financija Protiću, što su oni izvršili parolu, da treba pošto po to, ma u najveće žrtve podržavati što bolje odnose sa Austro-Ugarskom. Službeno, sa strane ministra financije se kazuje, da taj ugovor ne znači nikakvih koncesija prema Austriji, te da će doći na krepost tek onda, kad bude primljen u oba parlamenta monarhije. Razlog, što se ova zakonska osnova iznosi tako na vrat na nos pred skupštinu, nije ni najmanje politički, već da je razlog u tome, što je zakonska osnova prije gotova, da se podastre skupštini, nego ostale zakonske osnove. U ova uvjeravanja ne vjeruje oporba srbske skupštine, te veli, da srbska vlada hoće gledom na izjavu austro-ugarskoga ministra izvanjih posala o prijateljskim odnosima između monarhije i Srbije izrabiti situaciju i učiniti monarhiji važnu protu-slugu.

Pitanje željezničke pragmatike. U nedjelju konferirao u Beču ban dr. Tomašić sa ministrom predsjednikom grofom Khuen-Hedervaryem i ministrom trgovine Hieronymiom o pitanju zakona o željezičkoj pragmatiki u kojoj se sa strane svih političkih stranaka nazire pokuš jednostranog mjenjačanja ustanova nagodbe nimo tva, propisanog § 70. zak. članka 33. od god. 1868. o inarikulaciji ugarsko-hrvatske državopravne nagodbe. Ministar trgovine daje banu na znanje, da je u svrhu promjene zakona o željezničkoj pragmatiki već odredio saziv enquette. Kad osnova novog zakona bude učinjena, onda će ministar trgovine ovu osnovu

priposlati banu, pa će moći ban svoje primjetbe prema nagodbi postaviti i tako pravovremeno hrvatsko stanovništvo zastupati, prije, nego li se dotična zak. osnova saboru na ustavno pretresivanje podnese. Ban je ovu izjavu ministra za trgovinu primio sa zadovoljstvom na znanje. U Banovini smatraju sve ovo spletkom.

Turska se naoboružava protiv Bugarske. Porta je odredila 360.000 franka za zidanje novih pograničnih utvrda prema Bugarskoj. Zidanje će na nekim mjestima početi odmah a na nekim mjestima tek s proljeća. U projektu je, da se pored toga kasnije podignu i naročite veće vojne utvrđenja na nekim klanjcima prema Bugarskoj. Put Goltz paše dovodi se u svazu sa tim novim radovima.

Zavjera staroturaka protiv mladoturaka. Iz Bitolja je stigla viest, da su tamo uhvaćeni trgovci staroturke zavjere, koja je bila uperena protiv današnjeg mladoturkog režima. U tu su zavjeru, veli se, upleteni vrlo mnogi ugledni Turci i Arnauti, od kojih se protiv nekih ima već toliko dokaza, da se samo čeka odobrenje iz Carigrada za njihovo uapšenje. Tvrdi se nadalje, da je ta zavjera vrlo razgranjena i da se nadalje na proljeće imaju očekivati sudbonosi dogodaji.

Politički položaj u Englezkoj. U londonskim se političkim krugovima govori, da će lordovi sigurno odbiti vladinu osnovu o ograničenju lordovskoga „veta“ i to će vladu skloniti da razpusti parlament. To bi se imalo dogoditi prvog prosinca. Liberali drže, da će opet dobiti većinu. Izbori će se obaviti ili oko Božića, ili poslije nove godine. Asquith pregovora sa Ircima glede glasovajaju budžeta. Irci su prije zahtijevali, da kralj imenuje nekoliko novih članova kuće lordova, pristajući liberalne stranke, koji će paralizirati konzervativnu većinu, nu Irci će sad po svoj prilici odustati od tog zahtjeva i glasovati proračune. Više konzervativnih listova napada vladu, da je ovišna o irskoj podpori i predbacuju, što vlada izvrgava Englezku tog sramoti, da američanski novac uništava englezki ustav. To predbacivanje irskog „home rula“ sačinjavati će po svoj prilici glavnu točku izborne agitacije konzervativaca.

Našem težaku na znanje!

Uz popis pučanstva, koji će se skoro obaviti, popisat će se kao i obično i stoka. U širim slojevima pučanstva gleda se popis stoke nekim nepouzdanjem i sumnjom, da se to čini u svrhe većeg oporezovanja. Sumnja je sasvim neopravdana, u koliko porezna vlast znađe, što no se kaže i što se kod koga kuha u loncu, a u obće nije još teško, da putem tolikih svojih organa dozna i mnogo što ne postoji. Nego točan popis stoke od velike je važnosti za prosudjenje gospodarskog stanja naše zemlje i za mjere, koje bi se imale poduzeti za njezino pridignuće. S druge strane državna subvencija od više milijuna kruna za podignuće stoke diel se među razne pokrajine u razmjeru prema broju blaga. Tako se događaju obratno od onoga, što bi imalo da bude, biva, da one zemlje, koje imaju malo blaga koje su siromašne i kojima bi trebalo priskočiti u pomoć, dobivaju razmjerno manju podporu od onih zemalja, koje izkazuju veći broj blaga i veće blagostanje.

Nu, kad već ne može da bude drugovačije, treba nastojati, da se pri popisivanju blaga ne izkaže manje nego li ga imade.

Pri zadnjem popisu 1900. ustanovilo se je, da u Dalmaciji imade:

goveda	108.216 glava
ovaca	888.039 „
svinja	56.748 „
koza	191.676 „
konja	26.368 „

Pošto je Dalmacija eminentno agrarna zemlja, taj broj blaga je premlan i dokazuje: siromaštvo zemlje. Nego kad bi faktički broj blaga bio nešto veći od toga, nebi se ekonomsko stanje zemlje jamačno prikazalo boljim, ali bi zemlja pri podjeljivanju državnih podpora mogla odneti nešto veći dio. Kad je blago stradalno radi nestašice krme, naši krajevi nisu bili uzeti u obzir kao što je drugovađe bio slučaj. S toga bi trebalo uputiti pučanstvo, da izkaže točno broj blaga, jer je to u svakom pogledu i nužno i korisno.

Trgovnačka komora u Zadru.

Mi smo već opetovano pntali prilike, da se bavimo sa trgovacima i obrtničkom komorom u Zadru, te da upozorimo naše trgovce i obrtnike na skrajnu potrebu, da se Hrvati ozbiljno zauzmu za moderniziranje te komore. Slavna ta komora daje nam opet povoda, da se je sjelimo, te nam pruža u ruku nove dokaze za opravdanost našeg stanovišta.

Zadarska komora ima naime tako kolosalno mnogo posla, da je istom ovih dana dospjela, da razaslaše svojim viećnicima zapisnike svojih mrašvih sjednica iz druge polovice godine 1909.

(devete), dakle ravno nakon godine dana. To ja krasan dokaz o savremenosti one naše slavne komore.

Iz zapisnika sjednice od 4. listopada 1909. doznajemo zatim, da je komora natječaj za stipendij iz zaklade Frane Josipa od 500 K objelodanila ne samo u „Objav. Dalm.“, nego i u „Dalmati“.

Mi doduše znamo, da zadarska komora krepošću svoje slavne većine stoji vrlo blizu „Dalmati“, nu mi znamo i to, da poslovnik komore ne propisuje, da bi taj list bio i drugi njezin „zakoniti“ službeni organ. Ako se dakle komora hoće da posluži širim publicitetom, pita se, za što ona ne šalje svoje objave hrvatskim novinama svoga područja, kad takovih i u samom njenom sjedištu ima više? Zašto „dvori“ samo svoje stranački razlog? Onomu, koji to ne zna kazat ćemo mi i razlog. Zadarska komora želi time postići to, da se njenim objavama, a po gotovo stipendijama, koriste samo krugovi, koji stoji iza „Dalmate“. Ne mari ona kao službena uredba za trgovce i obrtnike Hrvate, ali ubirati svoje pristojbe od ovih znade i ter kako dobro.

Hoće, da nas Hrvate degradira na mizernu plebs contribuens, koja ima pravo da plaća porez, a dužnost da štiti, što šaćica preuzetnih kaponja neopravdano zapovijeda hiljadama trgovaca i zanatlija Hrvata! Taman kao da smo pod vladom Serenissime!

Protiv takova postupka mi na ime morala i interesa hrv. pripadnika komore, koji faktično sačinjavaju većinu — najodrešitije prosudujemo te pozivamo k. kr. vladu, da komoru podući, što i kako smije, a što ne smije raditi. Da su „Dalmati“ ljudi u našem položaju, podigli bi u ovakovom slučaju protiv Hrvata kuku i motiku, spočitavali im barbarstvo i intoleranciju. Zar, dakle, da ih štedimo dalje, kad jednu javnu instituciju hoće da uzmu pod svoju stranačku kiriju? Ne možemo, jer bi tek onda imali pravo, da nas izsmjeavaju.

Iz hrvatskih zemalja.

II. Svesokolni slet u Zagrebu. U sabotu održan je u velikoj dvorani „Sokola“ sastanak, te je zaključeno, da se slet održi od 15. do 18. kolovoza g. 1911.

Gradski izbori u Sarajevu koji su prekučer obavljeni, iznili su sljedeći rezultat: od muslimana izabrano je šest zastupnika samostalnih stranaka a dvojica od muslimanske narodne organizacije; dakle je samostalna stranka iznili pobjedu. Od Hrvata su izabrana dva Zajedničara i dva Udrugaša. Od Srba su izabrana dva zastupnika od radikalne a dva od umjerenije frakcije. — Prema tomo izbori u glavnom prodjose prema prvobitnom sporazumu između stranaka. Izabrani su gotovo većinom bivši gradski zastupnici, a među ovima i bivši načelnik Esad ef. Kulović. Također su izabrani i predsjednici obiju hrvatskih stranačara dr. Mandić i Vancsa.

Utješljiva pojava. [Čitamo u „Biečkom Glasniku“: „Hrvatska Podravska Straža“, glasilo zast. Zagorca, bilježeći izpadak izbora donosi kandidata jedne i druge grupe pravaške, koje se kupe oko „Hrvatske Slobode“ i „Hrvatskoga Prava“ pod skupnim naslovom: „Zastupnici stranke prava“.

U Dalmaciji može se već smatrati — kako nam iz Dubrovnika javljaju — da će se pravaška grupa pod vodstvom u Dubrovniku i ona pod vodstvom u Zadru opet naći u jednomu taboru. To je bilo uskoreno sa nedavnim posjetom pravaških zasupnika na dalm. saboru u Dubrovniku.

Malo po malo, i ako teško a ono polaganom, krči se put k jedinstvu pravaških elemenata. Ova nas pojava veseli i napunja radošću, jer nikada kao danas ne osjeća se prieka potreba jedinstvene pravaške stranke.

Uzpinjača Trsat i automobil promet Sušak. Obćina Trsat-Sušak zaključila je jedno-glasno u svojoj neki dan obrđavanju sjednici, da, sa sjedištem Trsat Sušak, utemelji dva dionička društva i to jedno u svrhu izgradnje i prometa uzpinjačom na Trsat, a drugo u svrhu uređenja redovitog automobil-prometa za osobe i terete u području obćine.

Obćini je pak sretno pošlo za rukom, da veći dio dioničkoga kapitala placira kod Dioničkoga društva malih pruga u Budimpešti, čim je i poduzeće osigurano.

Ovaj poduhvat i uspjeh ne može a da ne najdije na obće odobrenje kod svih onih kojima je na srcu procvat i napredak našega Sušaka.

Povišena subvencija „Ungaro-Croati“. Do sada je ova magjarska podružnica uživala godišnju subvenciju od 500.000 kruna. Kako smo iz skroz pouzdanoga vrela izvješteni, magjarska je vlada ovu subvenciju povisila na jedan milijun kruna. Ta ko svomu!

„Novi dvori“ prodani. Zadnji izravni potomci slavnog hrvatskog bana Jelačića, gro-

fiće Vera i Judita Jelačić-Bužimske, prodale su za poldrug milijuna kruna svoj veliki posjed Nove Dvore kod Brdovca poznatog tvrtci Mayer i Wolkenfeld, koja će ondje podignuti veliku destiliraju Spiritu i tvornicu žestokih pića. Grofiće su zadržale za sebe oko 30 jutara zemljišta, te dvor i kapelu, u kojoj je sahranjen, kako je poznato, slavni ban, koji je taj posjed svojedobno bio i kupio, te podigao na njemu sve zgrade. Kompleks je ovog dobra vrlo velik, prava domena, ali mjestimice vrlo neprikladan za parcelaciju.

Pokrajinske vesti.

† **Ivan Kozarac.** Na 16. o. m. poslije podne u 4 satu preminuo je u Vinkovcima mladi i daroviti književnik Ivan Kozarac, koji je duže vremena bolovao na sućici.

Vlaho Bukovac. Kralj je imenovao izvanrednog profesora na umjetnostnoj akademiji u Pragu Vlahu Bukovca redovitim profesorom na tom zavodu. Čestitamo.

Nova bolnica u Zadru. Početkom prosinca otvara se u Zadru bolnica sv. Matije, sagradjena obilnom zakladom, što ju je ostavio pokojni Matija Pavac. Na daleko bila je poznata škrtost tog čovjeka, koji se je za života lišavao najnužnijega, samo da može šta više skucati novca, i zaista ostavio je za sobom veliku glavnicu, koju je svu namienio djelima dobročinstva. Nova bolnica je sagradjena na krasnom mjestu u okolici grada, i u njoj će nalaziti zaklona stari građani, koji boluju od kroničnih bolesti.

Tečaj za pohadjaoce povrčarstva. U svrhu da se olakoti razvitak povrčarstva, dr. žače se kod k. uzornog gospodarstva u Gjenoviću (Boka kotorska) praktični tečaj za povrčarstvo.

Taj tečaj trajat će 2 sedmice, počevši od dana 27. ožujka do uključivo 8. travnja 1911. te će se pokazivati praktično sve radnje koje se tiču uzgoja povrča i pripreve zemljišta, te o sianju i presagijavanju mladih biljaka, razni načini gojenja istih s osobitim obzirom na kiljo, kao i razne načine natapanja, gojbe i zaštite proti vjetru i promjeni vremena preko dana, a osobito preko noći.

Da bude olakoćeno pohaganje ovog tečaja, opredjeljuje se 24 polpore u inosu od 30 kruna svaka, koje će se doznačiti manje imućnijim osobama ujedno sa pripomoć za putne troškove, koja će biti od 5 do 30 kruna prema tomu koliko bude udaljeno od Gjenovića (Ercegovini) boravište dotičnog pohadjaoca tečaja.

Vrijednijim pohadjaocima će se dati u ime nagrade potrebiti alat za povrčarstvo, kao i smjenja.

Ko želi biti pripušten ovom tečaju, mora podnijeti svoju molbu ovom Namjesništvu, a to putem dotičnog k. kotarskog Poglavarstva, nadalje do dana 31. siječnja 1911.

Izlet dalmatinskih trg. komora u Bosnu. Splitska trgovačko-obrtnička komora po-nela je pregovore sa komorama u Dubrovniku i Zadru za skupni izlet odaslanika u Sarajevu, u posjete tamošnjoj trgovačko-obrtničkoj komori. Svaku bi komoru imao zastupati: predsjednik, tajnik, jedan član vijeća i zastupnik njezin u saboru. Istom odslanstvu pridružilo bi se i zastupstvo pokrajinskog željezničkog vijeća. Imalo bi se odputovati koncem ovog mjeseca. Svrha bi ovom posjetu bila: izmjenično upoznanje i da se potakne što življu trgovačku saobraćaj između ovih dviju susjednih zemalja. Najviše bi se dakako radilo o željezničkom spoju. Radi toga odaslanstvo bi došlo u dodir i sa članovima bosansko-hercegovačkog sabora.

Državno redarstvo u Zadru. Na 15 nastajnog prosinca prispjet će u Zadar državni redari, čija će služba započeti prvim siječnja 1911. Državno redarstvo imat će sjedište u zgradi, gdje su sada vojničke tamnice.

Vojnička zgrada u Dubrovniku. Za vojno zapovjedništvo u Dubrovniku gradit će država posebnu zgradu, čim se nadje i opredieli podnesno zemljište.

Nasukani parobrod. Više je parobroda nastojalo, da izvuče „Neretvu“, koja se grdno nasukala na hridine Pakoštana, ali sve badava. Usled silne južine, koja duva ovih dana, parobrod se je nalio mora. Položaj je „Nerete“ sada jako pogibelan.

Dubrovačka električna željeznica već je skoro podpunu izvedena. Prispjela su već i kola, sve se radnje dovršuju tako, da će se započeti prometom još mođa u prvoj polovici nastajnog decembra.

Iz grada i okolice.

Popočala se ovih dana ulica što vodi s ulice Svetoga Ivana kraj kinematografa u Glavnu ulicu, i to u onom njezinom gornjem dielu, gdje je prvašnji šljunk

Kolera - sušica - sifilis

jest zarazna bolest, s toga je dobro ako pranje rublja obavljamo kod svoje kuće. Takova prilika pruža se svakomu, ako kupi za to patentirani

Punoparni stroj Dalmacija

koji je tako udešen, da može s njime i djevojčica od 12 do 14 godina upravljati. Prednosti kod uporabe:

Izkuhavanje, izparivanje i desinficiranje rublja obavljaju se sve na jedanput za 10 do 20 časaka. Rublje se niti rutja niti guseti, niti dere, a isto tako i nepregori, i radi toga se dva do tri puta dulje sačuva nego ona s rukom prano. Stroj treba radi svoje gradnje vrlo malo vode i sapuna a pod nije ni najmanje mokar. Stroj se može upotrebiti još u druge svrhe, kao kotao za grijanje vode, kuhinje voća, grijanje glatčila i kupaka itd. Godišnje pranje rublja ne stoji niti četvrti dio prama svakom drugom načinu pranja.

Stroj br. 1 za kućnu uporabu zapada K 50. Uz šestmesečno odplaćivanje 10% više.

Naručbe prima i obavlja:

Hubert Bolanca, Krapanj, Dalmacija.

Objava.

Zašto se ne obratite pri kupovanju vaših potrebitina ravno na tvrdku

Jaroslav Kocian

Tkaonica i odpravništvo Hronove u Met. (Česka.)

koji zgotavlja i ima uvijek na skladištu sukna za odjela, zimске kapute itd. Zajamčeno održanje boje. Kanafasa, platna, flanela, ubrusa, ručnika, jastuka, porketa, šifona.

Cienu su najjeftinije.

Naručbe preko 18 K. šaljem franko. Tražite uzorke.

Može se dobiti 30 do 40 mt. odpakda 3 do 15 mt. dugog za K 18 do 25 prema vrsti. Od odpakada se ne šalju uzorci.

13-24

TVORNICA PAPIRNATIH VREĆICA

Čast mi je javiti p. n. obćinstvu, da sam objavljenu tvornicu papirnatih vrećica za trgovačku porabu otvorio, te je podpunu prema zahtjevu uredio, time sam u stanju u najkraće vrijeme najveću količinu vrećica izraditi. Vrećice izrađuju se u svim veličinama i u svim bojama. Pošto je ovo u nas prvo i jedino domaće poduzeće ovakove vrste, nadamo se za stalno, da će mi gg. potrošači povjeriti svoje cjenjene naručbe, koje će u podpunom redu i naj-savjestnije izvršene biti.

Sa veleštovanjem

ANTE ZORIĆ ŠIBENIK.

92

Eugen Pettoello

Pribor satova, zlatarskih i optičkih predmeta i kineških srebrnarija žlica, viljuška i noževa.

Zajamčena izradba sa 90 grama čistog srebra.

Pečata.

Svake vrsti rezbarije u kojoj mu drago kovini.

Bogati ilustrirani cjenik. Tvorničke stalne cene.

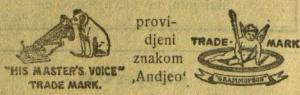
Šibenik, Glavna ulica, br. 128.

14.9.-910.-14.9.-911.

Hrvati i Hrvatice, pomozite družbi sv. Cirila i Metoda.

Najsavršeniji gramofoni i ploče

sa svakovrstnim komadima osobito hrvatskim

dobivaju se u knjižari i papirnici:

Ivan Grimani

Šibenik, Glavna ulica.

Šalje na zahtjev cjenik i popis komada badava i franko.

14.-9. 910.-911.

Nikad više!

ne promjenjujem sapun, od kada Bergmanov „Steckenpferd Lillenseife“ (zaštitni znak: Konj na palici) od Bergmann-a i drug. u Tešnju na Lubi upotrebljavam, jer je taj sapun najupliveniji od svih medicinskih sapuna protiv kožnih bolesti (sunčane pjege), kao i za pospiješivanje lijepe, mekane i nježne kože. Komad drogerijama i trgovinama parfimerije itd.

32-50

KNJIŽARA I PAPIRNICIA

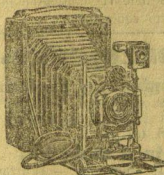
Glavna ulica **IVANA GRIMANI-A** Glavna ulica
ŠIBENIK

preporuča p. n. obćinstvu svoj veliki izbor hrvatskih, talijanskih, njemačkih i francuzkih knjiga romana, slovnica, rječnika onda pisanih sprava, trgovačkih knjiga, uredovnog papira, elegantnih listova za pisma, razglednica i t. d.

Prima predplate na sve hrvatske i strane časopise uz originalnu cieniu sa tačnim i brzim dostavljanjem u kuću.

Velika zalihata svakovrstnih **toplomjera, cviker-naočala** od najbolje vrsti i **leća** u svim gradacijama.

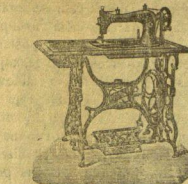
Vanjske naručbe obavlja kretom pošte.

24.-9. 911. Skladište fotografskih aparata i svih nužrednih potrebitina.

Preuzimlje naručbe svakovrstnih pečata od kaučuka i kovine.

Skladište najboljih i najjeftinijih šivaćih strojeva „Singer“ najnovijih sistema.

Velika Tvornica tjestenine Velika

i mlinice za raznu hranu.

Pomoćju najmodernijeg motora proizvadjaju

Svake vrsti ovog jestiva. Od najboljeg marseljskog griza Svake vrsti ovog jestiva.

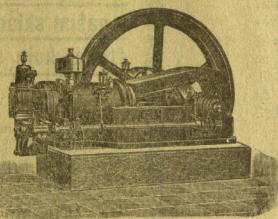
kao i od

Dobrog i od najfinijega pšeničnog brašna dobrog i od najfinijega.

Tvrđka:

IVAN ŠUPUK i brat
Šibenik.

15.VI. 10.

28.IV.10. Izključivo glavno predstavništvo, kamo valja upravitli sve upite:

Kuća Gutenberg,

EMANUEL KRAUS.

Tehnički bureau Trst, via Cecilia, 18.

Zahtejavajte cjenik bezplatno i bez postaraine. Dopolisivanje hrvatski.

Najbolji namještaji snage

kao što: motori na plin (gas), benzin, žestu, kameno ulje, surovo ulje za obrtničke, poljodjelske i električne namještaje snage.

Namještaje na mrvšavi plin (Sauganlage) prodaje

Draždjanska tvornica motora na plin

(A. G. Dresdener Gasmotoren-Fabrik: Moritz Hille, Dresden)

najveća specijalna tvornica srednje Evrope.

- Velika zlatarija -

Giuro Plančić

Starigrad

(Podružnice: Vis-Velaluka).

Prodaje svakovrstnih zlatnih i srebrnih predmeta.

Najfinije švicarske dobnike.

Cienu umjerene bez utakmice.

Priznanice na pretek. 30.VII.

Hrvatska
vjeresijska
banka
Podružnica
Šibenik.

Dionička glavnica - -
- - - - K 2,000.000

Pričuvna zaklada i pričući K 180.000.
CENTRALKA DUBROVNIK - -
Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Bankovni odjel - - -

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice.

Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrednime. Devize se preuzimlju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete

Mjenjačnica - - -

kupuje i prodaje državne papire, razeretnice, založnice, srećke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplaćivanje. Osjeđuranje protiv gubitku kod ždriebanja. Revizija srećaka i vrednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

Važno za svakoga!

Gustav Marko

Trst

Centrala: Via Coroneo 45.

Tekući račun sa podružnicom Ljubljanske kreditne banke.

Veliko skladište staala prostih, apaniranih i za ured.

Veliki izbor predmeta za ljearne, drogerije, porcul anso i zemljano sudje, ocaline, staklarije, svjetiljke itd.

Velike količice naročitih stvari u ocaklini, porculani.

Cienu umjerene koje se ne boje utakmice.

Na zahtjev šalju se cijenik badava.

Dopolisivanje u hrvatskom jeziku.

Pomenuta tvrđka, jedina svoje vrsti u Trstu, preporučuje se svim našim trgovcima.

26.II. 10.

Podružnice:
Via Giulia br. 33.
Via Giulia br. 16.
Via Acquadotto br. 65.

Telefon br. 1930.

Podružnice:
Via Barriera vecchia br. 33.
Via Colonia br. 17.
S. Giovanni di Guardicella br. 871.

Telefon br. 1930.